
Af mine Erindringer: Far og Mor

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Af mine Erindringer: Far og Mor

4

Af mine Erindringer: Far og Mor

Af mine Erindringer: Far og Mor

Søndag den 30. August 1942

Af mine Erindringer: Far og Mor

NU VAR altsaa Mathilde blevet Fru Petersen, og Garveren paa Torvet blev Mathildes Mand. Indsidderdatteren ude fra Skovhusene, hun, der er blevet hjemløs allerede som lille, der havde døjet Nød i sin Barndom og Tilsidesættelse i sin Ungdom, hun havde nu eget Hjem, hun var blevet Frue i Købstaden, hun kunde sige "min Mand" om en Mester. Eja, hvor holdt hun af Far! Og han, hvis Barndom var gaaet i hvas Tugt og grov Nøjsomhed, (kun 2 Gange om Aaret fik Børnene Lov at spise sig mætte: Fødselsdagen og Juledag (og Tante Julie var tilmed født den 25. December!!), han, hvis Ungdom var sjanglet bort paa vidtløftige Foretagender, aih! han rettede sin kraftige, runde Ryg og følte, at han var kommen i Frihed, den bedste af alle, den Frihed, der hedder Ansvar. Nu duftede den ham af Roser, den daglige Dont mellem Huder og Harpiks og Bark.

Men den første Fredag i hver Maaned maatte Formiddagsaltergangen i Kirken passes, og om Søndagen efter Gudstjeneste og Middag var der aabent Hus for Familie og Venner, eller den stod paa en Udflugt i den skønne Natur. Hvor nød de det begge to, Far bred og favnende, altid med et Smil i Reserve paa det aabne Ansigt, Mor høj og køn og stærk, sikker i sin nye Værdighed, lykkelig ved at kunne sige det rige Ord: Velkommen. Og Snakken gik, og Latteren løb, og Sangen sprang gennem Huset ud paa de søndagsstille Gader.

Der var Skub i Forretningen, alting lod til at lykkes, alting gik godt. Vilde det blive ved med at gaa saadan? Nej, ikke saadan, bedre endnu. Det begyndte at blive umiskendeligt, at jeg havde foretaget Forandring, havde vendt Far Ryggen og i Stedet for slaaet mig paa Mor. "Ja, vi elsker dette Landet", steg et Par Toner yderligere. Tante Helga havde allerede haft sin fjortende Barnefødsel og skottede maaske en Smule prøvende til Bror Carl. Men Far lo bare, og Mor lo med, og der var selvfølgelig ogsaa langt til den fjortende endnu.

Og saa naaede vi omsider til den trettende Januar 1898. Da fik Skolerne fri, Butikkerne lukkede, Lollandbanens Lokomotiver standsede, alle Byens Borgere iagttog flere Timers Tavshed, Nordlysene flammede over Himlen. Den 13. Januar 1898 lod jeg mig føde i Maribo.

Og Morgenen efter begyndte Skolerne igen. Butikkerne aabnede, Lokomotiverne satte sig hvæsende i Gang, Nordlysene slukkedes, og Borgerne stod op og gik til deres Arbejde. For det var jo bare paa 1ste Salen af Hjørnehuset ved Mellemgade og Torvet, at der var sket en Verdensrevolution.

Men der kan De saa ogsaa stole paa, den var sket. Jeg blev betragtet som en Buddha, og jeg var en Buddha, i hvert Fald hvad Fedme angaar. Desværre blev der gjort for meget Væsen af mig. Mor studerede Lærebøger og læste sig forskrækket i Trusler om Fedt, der

kan spærre Hjertet inde, saa hun gav mig videnskabelig Føde saa længe, til alt mit gode Huld var sat til - og det er aldrig indvundet siden. Saa snart jeg kunde stolpre rundt, blev jeg klædt i blaat Silkefløjl, der hang løst om mig som en Kjole, sammenholdt af et Lakbælte. Lille Kusine Ellen, der var 12-13 Aar, syntes, jeg var det yndigste Barn. Hun maatte tage den Missekat op og knuge den, og pludselig havde den tisset paa hende, og det var endda en Dag, hun var i sin nye blegrøde Kjole. Aah, hvor hun græd! Det var første Gang, hun forstod, man maa ofre for sin Kærligheds Skyld.

Og tro nu ikke, det var Damerne alene, der gjorde Stads af mig. Nej, jeg havde kun lige løst Verdensborgerskab, da Far begyndte at sætte Smaabeløb ind paa en Bankbog med mit nyskabte Navn. 10 Kr., 25 Kr., en enkelt Gang 50 Kr.! Spædbarn med Bankbog! Naa, meget blev det jo ikke til, og det kunde træffe sig, at Fars næste Besøg i Banken gjaldt Uddrag af, hvad hans sidste havde sat ind. For selvom Forretningen gik smukt, og Mor var vant til Økonomi, kunde det ikke undgaas, der sprang Penge i det glade gæstfri Hjem, hvor enhver var velkommen, hvor Traktementet var solidt, og hvor Mors tørre og Fars overgivne Vid konkurrerede.

Mor holdt Pige. Det er bare 3 Ord, men tænk paa, hvad de betyder. Og var der mange Gæster, kom gamle Margrethe og gav en Haandsrækning, saa Mor var fri og kunde følge med ud paa Turene om Søndagen. De lejede en Landauer, og af Sted gik det til Smaalands-havet eller Østersøen. Ja, eller de slog sig sammen med Helga og Wael og lejede en Robaad. Madkurven var pakket hjemmefra og skulde fortæres et Steds i Sivene i Maribo Sø. Det var det, der kaldtes en Rørsnapsetur.

Skinne Solen særlig forførende en Hverdag, var Far saadan stillet, at han nok kunde tage sig fri en Eftermiddagstime eller to til en Kop Kaffe med Mor og et Par Venner i Lysemose. Derude sad de den 8. August 1899 og lo og skæmte. Far havde en af sine store Dage, da der ikke var Grænser for hans Indfald og Uglspilstreger. Men pludselig blev han tavs og satte Koppen fra sig. "Jeg tror, jeg lige kommer til at tage hjem", mente han. De vilde alle bryde op. Men Far fik dem til at blive. Kun Mor tvang igennem, at hun vilde med.

Stien til Lysemose er meget smuk; den løber i Enge langs med en Sø, og al Maribos Fred hviler over den. Men Mor havde ingen Sans for dens Skønhed paa denne Tur, skønt det blev sidste Gang i sit Liv, hun gik den. Far følte sig mere og mere elendig. De naaede til en Bænk, og han kastede sig paa den, sad stille et Stykke Tid, greb haardt om Mors Arm og slæbte sig til den næste Bænk. (Den staar der endnu). Hvordan de overhovedet naaede hjem, var hende altid siden en Gaade. Men de vandt altsaa frem til Torvet og til Huset og endogsaa op ad Trappen. Far væltede sig over paa Sengen. »Hent Vand, hent Vand til min Mand«, raabte Mor til Pigen.

Pumpen var i Gaarden. Pigen skulde altsaa ned ad Trappen og have pumpet, og i Porten paa Vejen op mødte hun en Bekendt, hun skulde have læsset det sidste Nyhedsstof af til. Mor vred sine Hænder deroppe ved sin døende Mand. Hvor blev hun af, hvor blev dog den Pige af? Endelig knirkede Trappen, Mor løb frem til hende og rev Vandet ud af hendes Haand, men da hun vendte sig mod Far med det, saa hun, det var for silde.

*

Fars Død.

I det Øjeblik maa Far have følt, hvad Fare han var i. Tanken om det store Forbi maa have været den kraftige og livsglade Mand saa fjern, at den umuligt kunde komme til ham før i yderste Stund. Nu kom den. Paa eengang vidste han, at han var kun 2 Minutter fra Døden. Til hvad skal man bruge to saa dyrebare Minutter af sit Liv? Tale kan man ikke mere. Haanden hænger slap og lam.

Er der Tid at tænke bagud paa Livets Lange Kæde af Sekunder, tænke paa Glæderne med Taknemlighed, paa Synderne med Anger? er der Tid til at tænke fremad paa den bundløse Ensomhed og Mørket, hvis Slugt gaber foran En, allerede nærmere end Vinduet, der er blevet borte. Men nærmere endnu er der en Kvinde, hvis Øjne er vilde af Rædsel, og hvis Strube svælger og svælger for at kvæle Skriget, der trænger paa. Og tale kan man ikke mere, og løfte Haanden til et Kærtegn kan man heller ikke.

Da stolprer det af smaa bitte Ben etsteds i Stuen, smaa bitte faste velsignede Ben. Aah, man vilde saa gerne... men tale kan man ikke, og Armen er blevet lam. Saa fylder man Øjnene med det bristende Livs sidste Kraft: Tak, siger Øjnene, Tak, du kære, kære, kære. Tak, at du gav mig din Kærlighed, at du kronede mit brogede Liv med Lykke til Slut, Tak, at jeg ikke ligger her ensom, men du staar hos mig, og Barnet leger ved min Seng. Tak, at du fik skabt Mening i min tilfældige Tilværelse, at du lod mit Liv lykkes, saa jeg nu kan dø glad.

Man vilde saa gerne smile, men Ansigtsmusklerne lystre ikke mere. Saa stolprer de smaa faste Ben igen rundt i Stuen; det blev den sidste Lyd, den flygtende Hørelse tog med sig, og Smilet; til Barnet fra Kvinden, der for dets Skyld gjorde sig tapper, var det sidste, Øjnene greb, før de brast. Saa var der ikke mere. Og Læberne, de tørre, der havde forsmægtet efter Vandet, mærkede ikke, de blev læsket af Fortvivlelsens Taarer og Kys.

*

Mor ene med mig

Mor kom ude fra Landsbyen, hvor Gud jo stadig er til. Han har været hende en haard Herre. Hvorfor? Hun havde faaet Forklaringen: for at vende alt til det gode. De haarde Kaar i Barndom og Ungdom havde jo bare været Guds Gave til hende, for at hun rigtig skulde kunne skønne paa Lykken, naar den kom. Og da den kom, forstod hun det. Og hun havde skønnet paa den.

Og nu stod hun her og forstod ingenting mer. Gud var mere gaadefuld for hende end nogen Sinde før. Skulde hun smide ham væk? kassere ham? Ak, hvor kunde hun! Havne hun nogen Sinde haft Brug for ham som nu? Før i Tiden var det blot hendes egen Skæbne, det gjaldt. Nu var det uendeligt mere. Det var hans, den Elskedes, den Dødes. For hans Skyld maatte det evige Liv være til. For hans Skyld maatte Guds Barmhjertighed være til. Hun og han kunde ikke være skilt for evig.

Og naar Gud var til, saa var ogsaa Bønnen til. Bønnens urimelige underfulde Gave. Hun kunde folde sine Hænder og bede sig ham nær. Ja. Han var ikke saa langt borte, naar hun bad. De var ikke saa slemt adskilt mere. De var sammen i Guds Kærlighed.

Og det var jo endda ikke blot ham, det gjaldt. Det var jo ogsaa hans Barn. Hvordan skulde hun kunne være baade Far og Mor for det Barn? Være sig selv og saa tilmed erstatte *ham*? Det kunde hun ikke alene. Det maatte Gud hjælpe hende med. For en død Mands og for et levende Barns Skyld maatte hun klamre sig til Guds Kjortel.

Alt dette tænkte Mor jo ikke; for Mor var en Almueskvinde og gjorde sig ikke sine Tanker bevidste og klare. Men saadan levede det i hendes Hjerte. Og saadan lod hendes Hjerte mig forstaa det, allerede før jeg var fyldt mit tredie Aar.

Kaj Munk